خلاصه تشریحی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

مقدمه و پیشینه سند

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با تأیید «سند فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران» تدوین شده و در پانزده جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی (جلسات ۶۸۱ تا ۶۹۷، در فاصله زمانی ۱۲/۱۱/۸۹ تا ۵/۷/۹۰) به تصویب نهایی رسیده است. این سند توسط دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، وزارت آموزش و پرورش و شورای عالی آموزش و پرورش تهیه شده و امضاکنندگان مقدمه آن دکتر حمیدرضا

حاجی‌بابایی (وزیر وقت آموزش و پرورش) و دکتر محمدرضا مخبر دزفولی (دبیر وقت شورای عالی انقلاب فرهنگی) هستند. سند نهایی با امضای رئیس‌جمهور وقت (محمود احمدی‌نژاد) به عنوان رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی ابلاغ شده است.

در مقدمه سند تأکید می‌شود که تحقق ارزش‌ها و آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی نیازمند تحول همه‌جانبه در ابعاد فرهنگی، علمی، اجتماعی و اقتصادی است و عرصه تعلیم و تربیت مهم‌ترین زیرساخت تعالی کشور و ابزار اصلی برای تربیت سرمایه انسانی است. هدف نهایی، دستیابی به «حیات طیبه»، «جامعه عدل اسلامی» و در نهایت زمینه‌سازی برای ظهور و حکومت عدل جهانی (مهدوی) معرفی شده است.

سند تصریح می‌کند که با وجود تلاش‌های سه دهه گذشته، نظام آموزشی کشور هنوز با چالش‌های جدی مواجه است و الگوهای موجود نه برخاسته از فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی–ایرانی بوده‌اند. بر این اساس، بر ضرورت تدوین الگوی اسلامی–ایرانی و پرهیز از الگوهای وارداتی و تقلیدی تأکید شده است. سند، نقشه راهی برای مسیر، منابع، تقسیم کار ملی و الزامات تحول تا افق ۱۴۰۴ ترسیم می‌کند.

فصل اول: کلیات (تعاریف بنیادی)

این فصل اصطلاحات کلیدی سند را تعریف می‌کند که درک دقیق آن‌ها برای فهم کل سند ضروری است:

نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی :نهادی اجتماعی و فرهنگی سازمان‌یافته است که به عنوان مهم‌ترین عامل انتقال، بسط و اعتلای فرهنگ در جامعه اسلامی ایران، مسئولیت آماده‌سازی دانش‌آموزان برای دستیابی به مرتبه‌ای از «حیات طیبه» در همه ابعاد را بر عهده دارد. این نظام باید زمینه تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان (با تأکید بر وجوه مشترک انسانی، اسلامی و ایرانی) را با ملاحظه تفاوت‌های فردی فراهم کند.

تعلیم و تربیت :فرایندی تعالی‌جویانه، تعاملی، تدریجی، یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی است که هدف آن هدایت افراد به سوی تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد است.

ساحت‌های شش‌گانه تعلیم و تربیت :فلسفه تعلیم و تربیت، شش ساحت را برای فعالیت تربیتی تعیین کرده است که هر برنامه درسی باید بر اساس آن‌ها طراحی شود:

1. تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی (محوری‌ترین ساحت)
2. تعلیم و تربیت اجتماعی و سیاسی
3. تعلیم و تربیت زیستی و بدنی
4. تعلیم و تربیت زیباشناختی و هنری
5. تعلیم و تربیت اقتصادی و حرفه‌ای
6. تعلیم و تربیت علمی و فناورانه

madresefile.com

نظام معیار اسلامی :مجموعه‌ای از بینش‌ها و ارزش‌های مبتنی بر دین اسلام ناب محمدی است که شامل سلسله‌مراتبی از ارزش‌هاست که ناظر بر همه ابعاد زندگی انسان است (نفی سکولاریسم). این نظام معیار، در برخی عرصه‌ها فقط به کلیات و در برخی دیگر به جزئیات نیز پرداخته است.

شایستگی‌های پایه :مجموعه ترکیبی از صفات و توانمندی‌های فردی و جمعی که در همه جنبه‌های هویت (عقلانی، عاطفی، ارادی و عملی) شکل می‌گیرد و متربیان برای دستیابی به مراتب حیات طیبه و درک و اصلاح موقعیت خود و دیگران باید آن‌ها را کسب کنند.

هویت :مجموعه‌ای از بینش‌ها، باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات آدمی است که امری ثابت و از پیش تعیین‌شده نیست؛ بلکه حاصل تلاش شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است. سند توضیح می‌دهد که زنجیره شکل‌گیری هویت چگونه است: انسان با استفاده از عقل و اختیار به معرفت می‌رسد؛ معرفت زمینه‌ساز میل و گرایش می‌شود؛ بینش و گرایش زمینه باور (ایمان) و تکوین اراده را فراهم می‌کند؛ و با عمل و تکرار آن، هویت شکل می‌گیرد.

معلم و مربی :این دو واژه مترادف هم به‌کار رفته‌اند و به فردی اطلاق می‌شود که رسالت تربیت دانش‌آموزان را در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی بر عهده دارد.

جامعه اسلامی :اجتماعی است که بر تسلیم و رضا در برابر خدا استوار است، نه بر روابط نژادی، خویشاوندی، قبیله‌ای، انتفاعی یا استخدامی. در جامعه اسلامی، پیوندها نه خشونت‌آمیز و نه انتفاعی، بلکه معطوف به ارزش‌های انسانی، معرفت، محبت و اطاعت از نظام معیار دینی است.

سن لازم‌التعلیم :سن شروع تعلیم و تربیت رسمی **5سالگی** است، اما سن لازم‌التربیه طبق قانون تعیین می‌شود.

حیات طیبه :وضعیت مطلوب زندگی بشر در همه ابعاد و مراتب، بر اساس نظام معیار اسلامی است که تحقق آن باعث دستیابی به غایت زندگی یعنی **قرب الی‌الله** می‌شود. تمایز اصلی حیات طیبه با زندگی غیردینی (سکولار) بر پایه «تقوا» است و نقطه اوج آن در «جامعه جهانی مهدوی» محقق می‌شود.

چشم‌انداز :بنا بر نظام‌نامه تدوین سند جامع تحول و نوسازی نظام آموزشی (مصوب جلسه ۶۴ مورخ ۱/۴/۸۹ شورای تخصصی تحول و نوسازی نظام آموزشی کشور)، چشم‌انداز نظام آموزشی اعلامیه جهت‌گیری نظام آموزشی است که هویت و آرمان آن را بیان می‌کند و بر اساس اسناد بالادستی (قانون اساسی، سیاست‌های کلی نظام، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، فلسفه تعلیم و تربیت) در افق ۱۴۰۴ ترسیم می‌شود.

نظام دوری :عبارت است از همراهی یک معلم با دانش‌آموزان در چند پایه تحصیلی به‌طور همزمان (معمولاً در مدارس کوچک یا روستایی کاربرد دارد).

فصل دوم: بیانیه ارزش‌ها

بیانیه ارزش‌ها مجموعه‌ای از «بایدها و نبایدها» را تشکیل می‌دهد که تمام اجزای نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی باید با آن‌ها هماهنگ باشند و همه سیاست‌گذاران و کارگزاران ملتزم به آن‌ها هستند. مبنای این ارزش‌ها قرآن کریم، سنت پیامبر(ص) و اهل‌بیت(ع)، قانون اساسی، رهنمودهای امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی نظام آموزشی است. این بیانیه شامل **28بند** است که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

- **بند ۱ :**آموزه‌های قرآن کریم، نقش معنوی و هدایتی پیامبر اکرم(ص)، فاطمه زهرا(س) و ائمه معصومین(ع) به‌ویژه امام زمان(عج)، و ولایت‌مداری در همه ساحت‌ها برای تحقق جامعه جهانی مهدوی .**تبصره مهم :**اقلیت‌های مذهبی مصرح در قانون اساسی بر اساس قوانین موضوعه عمل می‌کنند (یعنی برخی الزامات این بیانیه برای آن‌ها استثنا دارد).
- **بند ۲ :**آموزه‌های بنیادین مهدویت و انتظار، که رمز هویت اسلام ناب و عامل حیات و بقای آن در عصر غیبت است؛ مهم‌ترین رسالت منتظران در عصر غیبت معرفی شده است.
- **بند ۳ :**میراث نظری و عملی امام خمینی(ره)، تعمیق علاقه به انقلاب اسلامی، قانون اساسی و ولایت فقیه.
- **بند ٤ :**فرایند تعلیم و تربیت در تمام شش ساحت، منطبق بر نظام معیار اسلامی مبتنی بر قرآن، سنت معصومین و عقل، که **تعلیم و تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی محوریت دارد.**
- **بند ٥ :**زمینه‌سازی کسب شایستگی‌های پایه با تأکید بر خصوصیات مشترک اسلامی–ایرانی و انقلابی، برای تکوین و تعالی هویت دانش‌آموزان در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی.
- **بند ٦ :**هویت شناخت‌مدار و واقع‌نما با معنای گسترده و منسجم معرفت شامل چهار منبع :**وحیانی، عقلانی، نقلی و تجربی.**
- **بند ۷ :**نقش معلم (مربی) به عنوان هدایت‌کننده، اسوه امین و بصیر، و مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تعلیم و تربیت.
- **بند ۸ :**تأکید بر بصیرت و تعالی در زمینه‌های عبادی–اخلاقی، علمی، سیاسی–اجتماعی–فرهنگی.
- **بند ۹ :**کرامت ذاتی و اکتسابی انسان و کسب فضایل اخلاقی مانند ایمان، تقوا، تولی و تبری، عمل صالح، خودباوری، عفت، شجاعت، صداقت، ایثار و فداکاری.
- **بند ۱۰ :**سلامت جسمانی، نشاط و تقویت اراده.
- **بند ۱۱ :**تکوین جنبه‌های انسانی هویت برای روابط حق‌محور، عدالت‌گستر و مهرورزانه با همه انسان‌های جهان.
- **بند ۱۲ :**منزلت علم نافع، هدایت‌گر و توانمندساز، و جایگاه معلم.
- **بند ۱۳ :**پرورش، ارتقاء و تعمیق انواع و مراتب عقلانیت در همه فعالیت‌های تعلیم و تربیت.
- **بند ١٤ :**ارتقای جایگاه و نقش تربیتی خانواده و مشارکت اثربخش آن در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی.
- **بند ۱۵ :**نقش تربیتی اماکن مذهبی، نهادهای مردمی و اجتماعی محله‌ها.
- **بند ١٦ :**عدالت تربیتی در ابعاد کمی، همگانی و الزامی، و عدالت کیفی با رعایت تفاوت‌های فردی، جنسیتی، فرهنگی و جغرافیایی.
- **بند ۱۷ :**جایگاه و نقش تعلیم و تربیتی رسانه و فناوری‌های نوین، بهره‌گیری هوشمندانه از آن و مواجهه فعال جهت کنترل پیامدهای نامطلوب آن.

madresefile.com

- **بند ۱۸ :**توجه توأمان به منافع و مصالح فردی و اجتماعی در چارچوب منافع و مصالح ملی.
- **بند ۱۹ :**صیانت از وحدت ملی و انسجام اجتماعی با محوریت هویت مشترک اسلامی-ایرانی.
- **بند ۲۰ :**وطن‌دوستی و افتخار به ارزش‌های اصیل اسلامی-ایرانی و اهتمام به برپایی جامعه مهدوی.
- **بند ۲۱ :تقویت گرایش به زبان و ادبیات فارسی به عنوان زبان مشترک.**
- **بند ۲۲ :**استمرار فرهنگ اسلامی-ایرانی از طریق ارزیابی آگاهانه و تعامل نقادانه با سایر فرهنگ‌ها بر اساس نظام معیار اسلامی.
- **بند ۲۳ :**مسئولیت‌پذیری همه‌جانبه، مشارکت اجتماعی و روحیه جمعی.
- **بند ۲٤ :**روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای، مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد.
- **بند ۲۵ :**ارج‌نهادن به دستاوردهای علمی بشری در چارچوب نظام معیار اسلامی و بسترسازی برای دستیابی به مرجعیت علمی جهان.
- **بند ۲٦ :**نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی به عنوان عامل اثرگذار اجتماعی و مولد نیروی انسانی و سرمایه فرهنگی-معنوی.
- **بند ۲۷ :مدرسه به عنوان کانون تعلیم و تربیت رسمی عمومی و محل کسب تجربه‌های تربیتی.**
- **بند ۲۸ :**تقویت شأن حاکمیتی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، پشتیبانی و نظارت، با کاهش تصدی‌گری غیرضروری در اجرا، رعایت عدالت، آینده‌پژوهی و توجه متوازن به همه ساحت‌های تعلیم و تربیت (جامعیت و یکپارچگی).

فصل سوم: بیانیه مأموریت

وزارت آموزش و پرورش مهم‌ترین نهاد تعلیم و تربیت رسمی عمومی است که متولی فرایند تعلیم و تربیت در همه ساحت‌ها، قوام‌بخش فرهنگ عمومی و تعالی‌بخش جامعه اسلامی بر اساس نظام معیار اسلامی است، با مشارکت خانواده، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی.

این نهاد مأموریت دارد با تأکید بر شایستگی‌های پایه، زمینه دستیابی دانش‌آموزان در سنین لازم‌التعلیم طی **12پایه تحصیلی**)که به صورت **4دوره سه‌ساله** تقسیم می‌شود) به مراتبی از حیات طیبه در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی را به‌صورت **نظام‌مند، همگانی، عادلانه و الزامی** در ساختاری کارآمد و اثربخش فراهم سازد.

فصل چهارم: چشم‌انداز

چشم‌انداز نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در افق ۱٤۰٤

نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در افق ۱۴۰۴، با اتکا به ذات الهی، مبتنی بر نظام معیار اسلامی، فرهنگ و هویت اسلامی–ایرانی، زمینه‌ساز جامعه عدل مهدوی، و برخوردار از توانمندی‌های تربیتی ممتاز در سطح منطقه است؛ الهام‌بخش جهان اسلام، توانمند در شکوفایی فطرت و استعدادها و شکل‌گیری هویت یکپارچه اسلامی–انقلابی–ایرانی دانش‌آموزان.

ویژگی‌های دانش‌آموزان در این چشم‌انداز: کارآمد، خلاق، یادگیرنده، عدالت‌محور و مشارکت‌جو؛ و معلمان و مدیران: مؤمن، آراسته به فضائل اخلاق اسلامی، عامل به عمل صالح، تعالی‌جو و تحول‌آفرین، انقلابی، آینده‌نگر، متعهد، امین، بصیر، حق‌شناس.

مدرسه در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴

مدرسه جلوه‌ای از تحقق مراتب حیات طیبه، کانون عرضه خدمات و فرصت‌های تعلیم و تربیتی است، که زمینه‌ساز درک و اصلاح موقعیت توسط دانش‌آموزان است. ویژگی‌های مدرسه شامل موارد زیر است:

- تجلی‌بخش فرهنگ غنی اسلامی–انقلابی در روابط با خالق، جهان خلقت، خود و دیگران (با خصوصیاتی مانند تکلیف‌گرایی، مسئولیت‌پذیری، کرامت نفس، امانت‌داری، خودباوری، کارآمدی، کارآفرینی، پرهیز از اسراف، وقت‌شناسی، نظم، عدالت‌خواهی، استکبارستیزی)
- نقطه اتکای دولت و ملت در رشد و پیشرفت کشور و **کانون تربیت محله**
- برخوردار از قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در حوزه‌های عملیاتی در چارچوب سیاست‌های محلی/منطقه‌ای/ملی
- نقش‌آفرین در انتخاب آگاهانه فرایند زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان
- دارای ظرفیت پذیرش تفاوت‌های فردی و کشف استعدادهای متنوع فطری
- یادگیرنده و خواستار تعالی مستمر فرصت‌های تربیتی
- خودارزیاب، مسئول و پاسخگو نسبت به نظارت بیرونی
- تأمین‌کننده محیط اخلاقی، علمی، امن، سالم، باهیجان و مهرورز
- برخوردار از مربیان دارای فضایل اخلاقی با هویت یکپارچه توحیدی
- مبتنی بر رویکرد مدیریتی نقدپذیر و مشارکت‌جو
- برخوردار از بهره فناوری آموزشی در سطح معیار (با توجه به شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات)
- دارای ظرفیت تصمیم‌سازی برای نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی
- دارای تعامل اثربخش با مساجد، نهادها و کانون‌های محلی (فرهنگ‌سرا، کتابخانه عمومی)
- دارای پیوند مؤثر با موضوعات و مسائل جامعه در سطوح محلی، منطقه‌ای و ملی

madresefile.com

فصل پنجم: هدف‌های کلان (۸ هدف)

این هدف‌ها به عنوان اهداف نهایی و کلان نظام تعلیم و تربیت تعیین شده و تمام راهبردها و راهکارهای فصل‌های بعدی به یک یا چند مورد از این هدف‌ها ارجاع داده می‌شوند:

هدف کلان ۱ :تربیت انسانی موحد، مؤمن و معتقد به معاد، آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت؛ حقیقت‌جو، عاقل، عدالت‌خواه، صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، شجاع، ایثارگر، وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش؛ ولایت‌مدار و منتظر و تلاشگر برای تحقق حکومت عدل جهانی؛ با اراده و امیدوار، خودباور، دارای عزت نفس، امانتدار، دانا و توانا، پاکدامن و باحیا، انتخاب‌گر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی، خلاق و کارآفرین و مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانون‌مدار و نظم‌پذیر و آماده ورود به زندگی شایسته بر اساس نظام معیار اسلامی.

هدف کلان ۲ :ارتقای نقش نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی و خانواده در رشد و تعالی کشور، بسط و اعتلای فرهنگ عمومی و زمینه‌سازی برای اقتدار و مرجعیت علمی و تکوین تمدن اسلامی–ایرانی در راستای تحقق جامعه جهانی عدل مهدوی، با تأکید بر تعمیق معرفت و بصیرت دینی و سیاسی، التزام به ارزش‌های اخلاقی، وفاداری به نظام جمهوری اسلامی ایران، اعتقاد و التزام عملی به اصل **ولایت مطلقه فقیه و مردم‌سالاری دینی**، تحکیم وحدت ملی، تقویت روحیه علمی، رعایت حقوق و مسئولیت‌های اجتماعی.

هدف کلان ۳ :گسترش و تأمین همه‌جانبه عدالت آموزشی و تربیتی.

هدف کلان ٤ :برقراری نظام اثربخش و کارآمد مدیریت و مدیریت منابع انسانی بر اساس نظام معیار اسلامی.

هدف کلان ٥ :افزایش مشارکت و اثربخشی همگانی به‌ویژه خانواده در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی.

هدف کلان ٦ :بهینه‌سازی و تحول در نظام برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، اداری و زیرساخت‌های کالبدی.

هدف کلان ۷ :ارتقای اثربخشی و افزایش کارایی در نظام تعلیم و تربیت.

هدف کلان ۸ :کسب موقعیت نخست تربیتی در منطقه و جهان اسلام و افزایش جایگاه ایران در سطح جهانی.

فصل ششم: راهبردهای کلان (۱۵ راهبرد)

هر راهبرد با شماره هدف‌های کلان مرتبط با خود همراه شده است. مهم‌ترین راهبردها:

راهبرد ۱ :استقرار نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی بر اساس مبانی نظری و فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی (مرتبط با **تمام هدف‌های کلان**.)

راهبرد ۲ :نهادینه کردن نگاه یکپارچه به فرایند تعلیم و تربیت با رویکرد تعالی‌بخشی در همه مؤلفه‌ها (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۴، ۵، ۶).

راهبرد ۳ :ابتنای فرایند طراحی و اجرای اسناد تحولی زیرنظام‌ها بر مبانی نظری سند، شامل: برنامه درسی، تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، راهبری و مدیریت، تأمین و تخصیص منابع مالی، تأمین فضا و تجهیزات و فناوری، پژوهش و ارزشیابی (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶).

راهبرد ٤ :توسعه عدالت آموزشی و تربیتی در مناطق مختلف کشور و تقویت آموزش و پرورش مناطق مرزی (مرتبط با اهداف ۳، ۴، ۵).

راهبرد ٥ :تقویت مشارکت اثربخش مردم، خانواده، نهادهای اقتصادی، مدیریت شهری و روستایی (مرتبط با اهداف ۵، ۳، ۲، ۷).

راهبرد ٦ :گسترش و تعمیق فرهنگ پژوهش و ارزشیابی، خلاقیت، نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات علمی-تربیتی بومی (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۴، ۸).

راهبرد ۷ :بهره‌مندی هوشمندانه از فناوری‌های نوین مبتنی بر نظام معیار اسلامی (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۳، ۷).

راهبرد ۸ :تعامل اثربخش و فعال نظام تعلیم و تربیت با سایر نهادها به‌ویژه نهاد خانواده، با تأکید بر کاهش مرز بین تعلیم و تربیت رسمی و غیررسمی (مرتبط با اهداف ۷، ۴، ۱، ۲).

راهبرد ۹ :استقرار نظام مدیریت اثربخش، کارآمد، مسئولیت‌پذیر و پاسخگو، بسترسازی برای نظام کارآمد منابع و مصارف (مرتبط با اهداف ۴، ۲، ۶، ۷).

راهبرد ۱۰ :ارتقای جایگاه نظام تعلیم و تربیت کشور به عنوان مهم‌ترین نهاد تربیت نیروی انسانی، با توسعه مشارکت‌پذیری (مرتبط با اهداف ۲، ۴، ۵).

راهبرد ۱۱ :ارتقاء معرفت و بصیرت دینی، انقلابی و سیاسی برای تعالی معنوی و اخلاقی معلمان، دانش‌آموزان و مشارکت در ارتقای معنوی خانواده (مرتبط با اهداف ۵، ۱، ۲، ۴).

راهبرد ۱۲ :بازنگری و بازسازی ساختارها و رویه‌ها در نظام تعلیم و تربیت (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۳، ۵، ۶، ۷.(

راهبرد ۱۳ :توسعه مستمر شایستگی‌ها و توانمندی‌های اعتقادی، تربیتی، علمی و حرفه‌ای فرهنگیان (مرتبط با اهداف ۷، ۶، ۵، ۴).

راهبرد ١٤ :توسعه ظرفیت‌ها و توانمندی‌های آموزشی برای حضور فعال در صحنه‌های بین‌المللی و منطقه‌ای (مرتبط با اهداف ۷، ۸، ۲).

راهبرد ۱۵ :ارتقای جایگاه علم و علم‌آموزی به عنوان عاملی مؤثر در دستیابی به حیات طیبه با تأکید بر حیثیت کاشفیت و مطلوبیت علم (مرتبط با اهداف ۱، ۲، ۷، ۸).

فصل هفتم: هدف‌های عملیاتی و راهکارها (۲۳ هدف عملیاتی)

این طولانی‌ترین فصل سند است و در ابتدا توضیح داده می‌شود که هدف‌های عملیاتی و راهکارها لزوماً تناظر یک‌به‌یک با هدف‌های کلان ندارند و ممکن است هر راهکار با چند هدف کلان مرتبط باشد. مهم‌ترین هدف‌های عملیاتی و راهکارهای آن‌ها:

هدف عملیاتی ۱: پرورش تربیت‌یافتگانی با ویژگی‌های مشخص

این بند تصویری جامع از خروجی نظام آموزشی ارائه می‌دهد – دانش‌آموزانی که: دین اسلام را به عنوان نظام معیار پذیرفته‌اند؛ از دانش پایه و توان تفکر و کشف برخوردارند؛ مفاهیم اجتماعی-سیاسی و احترام به قانون را درک می‌کنند؛ مفاهیم اقتصادی را در چارچوب نظام معیار اسلامی

فهمیده و حداقل یک مهارت برای تأمین معاش حلال دارند؛ مفاهیم بهداشت فردی و اجتماعی و مسائل زیست‌محیطی را می‌شناسند؛ و قدرشناسی و درک زیباشناسانه دارند.

راهکارهای کلیدی این هدف:

- **راهکار ۱-۱ :**طراحی و بازتولید برنامه درسی ملی با تأکید بر: متناسب‌سازی حجم کتب با ویژگی‌های دانش‌آموزان، حاکمیت رویکرد فرهنگی-تربیتی، بهره‌مندی از روش‌های فعال و خلاق، استفاده از فناوری‌های نوین، و توجه به تفاوت‌های فردی شامل هویت جنسیتی و تفاوت‌های شهری/روستایی.
- **راهکار ۱-۲ :**تدوین برنامه‌های عملیاتی برای ترویج فضایل اخلاقی با اولویت کرامت و عزت نفس، حیا و عفت، صداقت، مسئولیت‌پذیری و نظم.
- **راهکار ۱-۳ :**توسعه فرهنگ نماز جماعت و قرآن با اصلاح برنامه‌ها بر اساس **منشور توسعه فرهنگ قرآنی** به این صورت تفکیک‌شده: تقویت روخوانی و روان‌خوانی در **دوره ابتدایی**، آشنایی با مفاهیم کلیدی قرآن در **متوسطه اول**، و آموزش معارف قرآنی در **متوسطه دوم.**
- **راهکار ۱-٤ :**ایجاد ساز و کارهای ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ **ولایت‌مداری، تولی و تبری، امر به معروف و نهی از منکر، روحیه جهادی و انتظار** با تأکید بر ظرفیت حوزه‌های علمیه و نقش الگویی معلمان.
- **راهکار ۱-۵ :**ارائه آموزش زبان خارجی در چارچوب **بخش انتخابی (نیمه‌تجویزی)** برنامه درسی، با رعایت اصل تثبیت هویت اسلامی-ایرانی.
- **راهکار ۱-٦ :**گسترش و تنوع دادن به حِرَف و مهارت‌های مورد نیاز جامعه و تعلیم آن در همه دوره‌ها و برای همه دانش‌آموزان.
- **راهکار ۱-۷ :**تقویت انسجام اجتماعی و وحدت ملی و احیای هویت افتخارآمیز اسلامی-ایرانی با تأکید بر آموزش و اجرای **سرود ملی** و به اهتزاز درآوردن **پرچم جمهوری اسلامی ایران** در مدارس.

هدف عملیاتی ۲: تعمیق تربیت و آداب اسلامی، تقویت اعتقاد و التزام به ارزش‌های انقلاب اسلامی (مرتبط با ۱، ۲، ۸)

راهکارها:

- **راهکار ۲-۱ :**بازنگری برنامه‌های درسی با رویکرد فرهنگی-تربیتی
- **راهکار ۲-۲ :**تعمیق تقوای الهی و مهارت خویشتنداری با استفاده از فرصت ایام‌الله، برگزاری مراسم در اعیاد و وفیات، و تقویت انس با دعا و توسل
- **راهکار ۲-۳ :**تقویت شایستگی‌های اعتقادی، اخلاقی و حرفه‌ای مدیران و معلمان و واگذاری مسئولیت کلان تربیتی مدرسه به مدیران مدارس
- **راهکار ۲-٤ :**تقویت ایمان، بصیرت دینی و باور به ارزش‌های انقلاب اسلامی و توانمندسازی برای مواجهه با توطئه‌های دشمنان

- **راهکار ۲-۵ :**ایجاد ساز و کار برای تقویت آداب و سبک زندگی اسلامی-ایرانی به عنوان رویکرد حاکم
- **راهکار ۲-٦ :**طبقه‌بندی و متناسب‌سازی مقولات تربیتی و اخلاقی با مراحل رشد دانش‌آموزان
- **راهکار ۲-۷ :**استانداردسازی شاخص‌های کیفی ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدارس
- **راهکار ۲-۸ :**استفاده از ظرفیت برنامه درسی، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات، کتابخانه و فعالیت‌های برون‌مدرسه (به‌ویژه مساجد) برای تقویت معرفت توحیدی، معاد، ولایت و انتظار

هدف عملیاتی ۳: ترویج و تعمیق فرهنگ حیا، عفاف و حجاب (مرتبط با ۱، ۲)

7راهکار شامل:

- **راهکار ۳-۱ :**بازنگری برنامه‌ها و محتوای درسی برای درونی‌سازی فرهنگ حیا، عفاف و حجاب
- **راهکار ۳-۲ :**اتخاذ تدابیر برای جذب نیروی انسانی متعهد به رعایت عفاف و پوشش مناسب
- **راهکار ۳-۳ :**جلب مشارکت خانواده‌ها در حفظ و تعمیق حیا و عفاف
- **راهکار ۳-٤ :**هماهنگی رسانه‌ها و تولیدکنندگان کتب و لوازم‌التحریر برای ترویج فرهنگ حجاب
- **راهکار ۳-۵ :**طراحی و ارائه الگوی لباس مناسب، متنوع، زیبا و آراسته مبتنی بر فرهنگ اسلامی-ایرانی برای مربیان و دانش‌آموزان دختر و پسر
- **راهکار ۳-٦ :**برنامه‌ریزی برای اقناع فکری دانش‌آموزان جهت پذیرش قلبی و درونی حجاب
- **راهکار ۳-۷ :**ارائه خدمات مشاوره‌ای-تربیتی در همه سطوح تحصیلی برای ارتقای سلامت جسمی و روحی

هدف عملیاتی ٤: تقویت بنیان خانواده و کمک به افزایش مهارت‌های خانواده (مرتبط با ۲، ۵)

6راهکار شامل:

- **راهکار ٤-۱ :**آموزش مدیریت خانواده در استفاده مناسب از رسانه
- **راهکار ٤-۲ :**تدوین اصول راهنما برای نقش مدرسه، رسانه و خانواده در آماده‌سازی کودک برای ورود به مدرسه
- **راهکار ٤-۳ :**تدوین برنامه جامع مشارکت خانواده و جامعه
- **راهکار ٤-٤ :**افزایش مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های مدرسه و ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر
- **راهکار ٤-۵ :**اضافه نمودن **»درس مدیریت و سلوک خانواده «**به جدول برنامه درسی **دوره متوسطه** برای همه رشته‌ها و همه دانش‌آموزان

- **راهکار ٤-٦ :**تهیه محتوای آموزشی برای دانش‌آموزان جهت آشنایی با وظایف خانواده در چارچوب ارزش‌های اسلامی

هدف عملیاتی ٥: تأمین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت با کیفیت (مرتبط با ٣، ٥، ٧)

8راهکار شامل:

- **راهکار ٥-١ :**تعمیم دوره **پیش‌دبستانی** به‌ویژه در مناطق محروم با مشارکت بخش غیردولتی، با تأکید بر آموزش‌های قرآنی و تربیت بدنی
- **راهکار ٥-٢ :**برنامه‌ریزی برای پوشش کامل دوره آموزش عمومی با کیفیت مناسب در همه مناطق
- **راهکار ٥-٣ :**توانمندسازی دانش‌آموزان مناطق محروم، روستایی، حاشیه شهرها، عشایر کوچ‌نشین و مناطق دوزبانه
- **راهکار ٥-٤ :**اولویت‌بخشی به منابع و نیروی انسانی برای مناطق محروم و مرزی
- **راهکار ٥-٥ :**اختصاص **حداقل ١٠ درصد و حداکثر ٢٠ درصد** از برنامه‌های آموزشی به معرفی حِرَف، هنرها، جغرافیا، آیین و رسوم استان‌ها به‌ویژه مناطق روستایی و عشایری
- **راهکار ٥-٦ :**طراحی برنامه آموزشی متناسب با تفاوت‌ها و نقش‌های دختران و پسران
- **راهکار ٥-٧ :**طراحی برنامه تعلیم و تربیت انعطاف‌پذیر متناسب با استعدادهای گوناگون دانش‌آموزان
- **راهکار ٥-٨ :**ساماندهی و توزیع عادلانه نیروی انسانی در سراسر کشور

هدف عملیاتی ٦: تنوع‌بخشی به محیط‌های یادگیری (مرتبط با ١، ٣، ٨)

6راهکار شامل:

- **راهکار ٦-١ :**ایجاد و غنی‌سازی واحد اطلاعات و فناوری در سطح مدرسه (کتابخانه، آزمایشگاه، کارگاه، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات)
- **راهکار ٦-٢ :**تقویت تعاملات نظام تعلیم و تربیت با جامعه و سایر دستگاه‌ها از طریق ساختار تلفیقی و مسئله‌محور
- **راهکار ٦-٣ :**ایجاد **موزه و نمایشگاه علم و فناوری** در هر یک از شهرستان‌ها تا پایان **برنامه ششم توسعه کشور**
- **راهکار ٦-٤ :**ساماندهی فعالیت‌های مؤسسات و آموزشگاه‌های آزاد وابسته به وزارت آموزش و پرورش و نظارت مستمر بر عملکرد آن‌ها
- **راهکار ٦-٥ :**تنظیم و اجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت‌آموزی برای همه دوره‌های تحصیلی، به‌ویژه دوره متوسطه، تا پایان **برنامه پنجم توسعه**

madresefile.com

- **راهکار ٦-٦ :**ایجاد شبکه‌ای از محیط‌های یادگیری مانند پژوهش‌سراها، اردوگاه‌ها، خانه‌های فرهنگ، کتابخانه‌های عمومی، نمایشگاه‌ها و موزه‌های علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی و ورزشگاه‌ها

هدف عملیاتی ۷: افزایش نقش مدرسه به عنوان کانون پیشرفت محلی (مرتبط با ۲، ۱، ۵، ۷)

3راهکار شامل:

- **راهکار ۷-۱ :**فراهم آوردن زمینه نقش‌آفرینی مدرسه به عنوان کانون کسب تجربیات تربیتی محله، با تفویض اختیار به آن
- **راهکار ۷-۲ :**نهادینه‌سازی همکاری مدرسه با نهادهای فرهنگی و علمی محله، به‌ویژه مسجد، کانون‌های فرهنگی، حوزه‌های علمیه؛ و حضور نظام‌مند روحانیون و مبلغان مذهبی توانمند در مدرسه
- **راهکار ۷-۳ :**برقراری ارتباط سازمان‌یافته مراکز علمی-پژوهشی با نظام تعلیم و تربیت در سطح ملی، منطقه‌ای و بهره‌مندی از پشتیبانی علمی حوزه‌های علمیه و مؤسسات آموزش عالی (به‌ویژه دانشکده‌های علوم قرآنی، علوم تربیتی و روانشناسی)

هدف عملیاتی ۸: افزایش مشارکت نظام تعلیم و تربیت در رشد و تعالی کشور (مرتبط با ۲، ۵، ۷)

9راهکار شامل:

- **راهکار ۸-۱ :**اصلاح نگرش به آموزش و پرورش به عنوان سازمان فراگیر و نیروی اثرگذار اجتماعی
- **راهکار ۸-۲ :**ایجاد ساز و کارهای لازم برای تقویت جایگاه فرهنگی و اجتماعی معلمان
- **راهکار ۸-۳ :**بسترسازی برای حضور فعال دانش‌آموزان در تشکل‌های رسمی مانند **بسیج دانش‌آموزی، کانون‌های علمی و فرهنگی، انجمن اسلامی دانش‌آموزان**
- **راهکار ۸-٤ :**فراهم آوردن ساز و کارهای قانونی برای حضور فعال مسئولین نظام تعلیم و تربیت در نهادهای سیاست‌گذار فرادستی
- **راهکار ۸-۵ :**تبیین دستاوردهای علمی و فنی تمدن اسلامی-ایرانی در برنامه‌های درسی
- **راهکار ۸-٦ :**تقویت شایستگی‌های حرفه‌ای و اعتقادی مدیران و معلمان برای مشارکت در برنامه‌های پرورشی
- **راهکار ۸-۷ :تأکید بر معلم‌محوری** در رابطه معلم و دانش‌آموز و جلوگیری از اجرای هر سیاست نظری و عملی که این محوریت را مخدوش کند
- **راهکار ۸-۸ :**مشارکت فعال آموزش و پرورش در مواجهه با چالش‌های فوری جامعه از قبیل شیوع بیماری‌ها، زلزله، رفع بی‌سوادی، و حفاظت محیط زیست از طریق برگزاری دوره‌ها و اردوهای آماده‌سازی
- **راهکار ۸-۹ :**تعامل اثربخش با مراکز فرهنگی و رسانه‌ها (به‌ویژه رسانه ملی) برای تبیین جایگاه نظام تعلیم و تربیت در تولید سرمایه اجتماعی و فرهنگی

هدف عملیاتی ۹: جلب مشارکت ارکان سهیم و بخش غیردولتی (مرتبط با ۵، ۲، ۷)

4راهکار شامل:

- **راهکار ۹-۱ :**ایجاد تسهیلات قانونی و انگیزشی برای بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون با الهام از آموزه‌های دینی، با تأکید بر برگزاری اردوهای جهادی
- **راهکار ۹-۲ :**ایجاد سازوکارهای حفظ و ارتقای مشارکت واقفین و خیرین مدرسه‌ساز، از جمله نام‌گذاری مدارس به نام آن‌ها
- **راهکار ۹-۳ :**توسعه مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی در تولید، چاپ و توزیع مواد آموزشی با تأکید بر سیاست تولید بسته‌های آموزشی و **سیاست چند تألیفی در کتاب‌های درسی**
- **راهکار ۹-٤ :**تقویت و گسترش مدارس غیردولتی با اصلاح و بازنگری قوانین موجود

هدف عملیاتی ۱۰: ارتقاء منزلت اجتماعی و جایگاه حرفه‌ای معلم (مرتبط با ٤، ۲)

4راهکار شامل:

- **راهکار ۱۰-۱ :**برنامه‌ریزی برای اعتلای فرهنگ عمومی در تکریم مقام معلم با استفاده از ظرفیت رسانه ملی
- **راهکار ۱۰-۲ :**استقرار نظام سنجش صلاحیت‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای و **نظام رتبه‌بندی (ارتقای مرتبه) علمی و تربیتی معلمان** بر اساس نظام معیار اسلامی
- **راهکار ۱۰-۳ :**اصلاح قوانین و مقررات استخدامی، مالی و اداری متناسب با حرفه‌های تخصصی
- **راهکار ۱۰-٤ :**طراحی و استقرار **نظام خاص بازنشستگی فرهنگیان** برای بهره‌مندی از تجارب آن‌ها

هدف عملیاتی ۱۱: بازمهندسی سیاست‌ها و تنظیم اصول حاکم بر برنامه درسی تربیت معلم ⭐ (مرتبط با ۱، ۲، ٤، ۷، ۸)

این یکی از مهم‌ترین هدف‌های عملیاتی سند است که ۱۲ راهکار دارد:

- **راهکار ۱۱-۱ :**استقرار نظام ملی تربیت معلم و راه‌اندازی **دانشگاه ویژه فرهنگیان** با رویکرد آموزش تخصصی و حرفه‌ای تربیت‌محور توسط وزارت آموزش و پرورش
- **راهکار ۱۱-۲ :**طراحی نظام تربیت حرفه‌ای معلمان با تأکید بر تعامل مستمر دانشجومعلمان با مدارس و کسب تجربه واقعی از کلاس درس
- **راهکار ۱۱-۳ :**ایجاد سازوکارهای جذب استعدادهای برتر دارای صلاحیت‌های دینی، اخلاقی، انقلابی به رشته‌های تربیت معلم، با تقویت انگیزه‌های معنوی و مادی مانند پرداخت حقوق در دوران تحصیل
- **راهکار ۱۱-٤ :**ایجاد نظام ارزیابی صلاحیت معلمان شامل شایستگی‌های اخلاقی، اعتقادی، انقلابی، حرفه‌ای و تخصصی

madresefile.com

- **راهکار ۱۱-۵ :**ایجاد انعطاف در برنامه‌های درسی تربیت معلم متناسب با تحولات علمی و نیازهای نظام
- **راهکار ۱۱-٦ :**استقرار سازوکارهای ارتقای توانمندی معلمان برای مشارکت در برنامه‌ریزی درسی سطح مدرسه
- **راهکار ۱۱-۷ :**توسعه زمینه پژوهشگری و افزایش توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان به شکل فردی و گروهی، با برگزاری جشنواره‌های الگوی تدریس برتر
- **راهکار ۱۱-۸ :**برنامه‌ریزی برای کارآموزی و کارورزی دانشجویان و معلمان
- **راهکار ۱۱-۹ :**رصد تحولات نظام آموزش و پرورش در سطح منطقه، جهان اسلام و بین‌الملل و بومی‌سازی تجربیات مفید
- **راهکار ۱۱-۱۰ :**جلب مشارکت دانشگاه‌های برتر و حوزه‌های علمیه در تربیت تخصصی-حرفه‌ای-دینی معلمان با همکاری دانشگاه فرهنگیان
- **راهکار ۱۱-۱۱ :**مشارکت فعال در تعاملات بین‌المللی با اولویت جهان اسلام
- **راهکار ۱۱-۱۲ :**بهینه‌سازی سیاست‌ها برای افزایش کارایی **مدارس خارج از کشور** با بازنگری جداول آموزشی و کتب درسی

هدف عملیاتی ۱۲: برقراری الگوی جبران خدمات و رفاه فرهنگیان با توجه به لزوم تمام‌وقت شدن آن‌ها (مرتبط با ٤، ۳، ۷)

3راهکار شامل:

- **راهکار ۱۲-۱ :**بهینه‌سازی نظام پرداخت‌ها بر اساس شایستگی و رویکرد رقابتی
- **راهکار ۱۲-۲ :**فراهم آوردن تسهیلات برای جذب نیروهای کارآمد در دوره **ابتدایی** با نگاه تخصصی زیربنایی به این دوره
- **راهکار ۱۲-۳ :**ایجاد سازوکارهای قانونی برای افزایش رفاه معلمان و رفع مشکلات مادی و معیشتی آن‌ها

هدف عملیاتی ۱۳: افزایش نقش شوراهای آموزش و پرورش استان، منطقه و مدارس (مرتبط با ٥، ۲، ٤، ۷)

2راهکار شامل:

- **راهکار ۱۳-۱ :**اصلاح قوانین موجود برای افزایش نقش شوراهای آموزش و پرورش استان‌ها، مناطق و مدارس
- **راهکار ۱۳-۲ :**افزایش کارآمدی شوراهای درون مدرسه (مانند شورای معلمان و شورای دانش‌آموزان) با تفویض اختیارات

هدف عملیاتی ١٤: ایجاد و متناسب‌سازی فضاهای تربیتی (مرتبط با ٦، ۷، ۳)

3راهکار شامل:

- **راهکار ١٤-١ :**طراحی و ساخت فضاهای تربیتی متناسب با استانداردهای تربیتی و اصول معماری اسلامی-ایرانی، با توجه ویژه به نقش محوری **نمازخانه**

- **راهکار ۱۴-۲ :**متناسب‌سازی فضاهای فیزیکی با تفاوت‌های جنسیتی و رعایت احکام محرمیت در محیط
- **راهکار ۱۴-۳ :**اهتمام به طراحی، ساخت و تجهیز مناسب **نمازخانه، کتابخانه، آزمایشگاه، فضای سبز و فضای ورزشی** در همه مدارس

هدف عملیاتی ۱۵: اصلاح محتوا و ارتقای جایگاه علوم انسانی (مرتبط با ۱، ۲)

6راهکار شامل:

- **راهکار ۱۵-۱ :**تدوین منابع علوم انسانی مبتنی بر جهان‌بینی اسلامی با هدف هدایت، تعالی و مدیریت فرد و جامعه
- **راهکار ۱۵-۲ :**تدوین برنامه فرهنگ‌سازی برای تبیین منزلت علوم انسانی و پرهیز از غلبه رویکرد تجربی-فنی
- **راهکار ۱۵-۳ :**شناسایی استعدادهای برتر و هدایت آن‌ها به رشته‌های علوم انسانی
- **راهکار ۱۵-٤ :**جذب و تربیت معلمان مستعد و آگاه برای تدریس علوم انسانی
- **راهکار ۱۵-۵ :**اصلاح متون آموزشی علوم انسانی بر اساس آموزه‌های دینی با مشارکت حوزه‌های علمیه
- **راهکار ۱۵-٦ :**گسترش مدارس و مجموعه‌های آموزشی-تربیتی خاص علوم انسانی در سراسر کشور

هدف عملیاتی ۱٦: تنوع‌بخشی در ارائه خدمات آموزشی (مرتبط با ۳، ۲، ۷)

3راهکار شامل:

- **راهکار ۱٦-۱ :**ایجاد تنوع در فرصت‌های تربیتی برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان
- **راهکار ۱٦-۲ :**رعایت اقتضائات هویت جنسیتی (پسران و دختران) و ویژگی‌های دوران بلوغ
- **راهکار ۱٦-۳ :**توجه به شرایط روحی دانش‌آموزان در سنین بلوغ و ارائه مشاوره دینی متناسب

هدف عملیاتی ۱۷: ارتقای کیفیت فرایند تعلیم و تربیت با استفاده از فناوری‌های نوین (مرتبط با ۱، ۲، ۳، ۷)

4راهکار شامل:

- **راهکار ۱۷-۱ :**توسعه ضریب نفوذ **شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات (اینترانت)** در مدارس با اولویت پر کردن شکاف دیجیتالی
- **راهکار ۱۷-۲ :**تولید و کاربرد محتوای الکترونیکی متناسب با نیاز دانش‌آموزان و الکترونیکی کردن محتوای کتاب‌های درسی تا پایان **برنامه پنجم توسعه**
- **راهکار ۱۷-۳ :**اصلاح روش‌های تعلیم و تربیت با تأکید بر روش‌های فعال، گروهی و خلاق

- **راهکار ۱۷-٤ :**گسترش بهره‌برداری از ظرفیت آموزش‌های حضوری و مجازی برای معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌های ایرانی **خارج از کشور**

هدف عملیاتی ۱۸: تغییر و نوآوری در نظام با رویکرد تعالی‌بخش، پویا و آینده‌نگر (مرتبط با ۷، ۱، ۲)

5راهکار شامل:

- **راهکار ۱۸-۱ :**مناسب‌سازی فرهنگ سازمانی بر اساس اخلاق اسلامی با تأکید بر اخوت و خلاقیت
- **راهکار ۱۸-۲ :**تأمین تسهیلات و امکانات برای آموزش‌های ضمن خدمت معلمان
- **راهکار ۱۸-۳ :**ایجاد شبکه پژوهشی فعال در درون نظام با استفاده از فناوری‌های نوین
- **راهکار ۱۸-٤ :**استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش
- **راهکار ۱۸-۵ :**استقرار نظام خلاقیت و نوآوری با حمایت مادی و معنوی از مدیران، مربیان و دانش‌آموزان خلاق و کارآفرین

هدف عملیاتی ۱۹: استقرار نظام ارزش‌یابی و تضمین کیفیت (مرتبط با ۷، ۲، ٤)

4راهکار شامل:

- **راهکار ۱۹-۱ :**ایجاد سازوکارهای قانونی برای سنجش و ارزشیابی عملکرد نظام
- **راهکار ۱۹-۲ :**طراحی نظام ارزشیابی بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره‌های تحصیلی، با رویکرد **ارزشیابی فرایندمحور در دوره ابتدایی** و رویکرد **تلفیقی (فرایندمحور و نتیجه‌محور) در سایر دوره‌های تحصیلی**
- **راهکار ۱۹-۳ :**ایجاد نظام رتبه‌بندی مدارس و مؤسسات آموزش و پرورش برای شفاف‌سازی عملکرد
- **راهکار ۱۹-٤ :**ارتقای جایگاه ایران در ارزیابی‌های کیفیت بین‌المللی در چارچوب معیارهای اسلامی

هدف عملیاتی ۲۰: تأمین، تخصیص و تنوع‌بخشی به منابع مالی (مرتبط با ٦، ۷، ۳)

7راهکار شامل:

- **راهکار ۲۰-۱ :**مدیریت بهینه منابع و مصارف و شفاف‌سازی عملکرد مالی
- **راهکار ۲۰-۲ :**شفاف‌سازی و برنامه‌ریزی برای افزایش اعتبارات آموزش و پرورش از تولید ناخالص داخلی
- **راهکار ۲۰-۳ :**اولویت‌بخشی به آموزش **ابتدایی** در تأمین و تخصیص منابع
- **راهکار ۲۰-٤ :**افزایش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی در بودجه جاری آموزش و پرورش
- **راهکار ۲۰-۵ :**طراحی سازوکارهای تنوع‌بخشی به منابع مالی از قبیل موقوفات و امور خیریه

madresefile.com

- **راهکار ۲۰-٦ :**بهینه‌سازی بهره‌برداری از منابع مادی و فیزیکی و پیشگیری از اسراف
- **راهکار ۲۰-۷ :**تقویت مشارکت عمومی با تسهیل تأسیس مدارس غیردولتی

هدف عملیاتی ۲۱: بازنگری و بازمهندسی ساختارها، رویه‌ها و روش‌ها ⭐ (مرتبط با ۷، ۱، ۲)

10راهکار شامل برخی نکات کلیدی:

- **راهکار ۲۱-۱ :**اصلاح و بازنگری ساختار دوره‌های آموزشی بر اساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی
- **راهکار ۲۱-۲ :**استقرار نظام مکان‌یابی مدارس بر اساس آمایش سرزمین و تحولات جمعیتی (ناظر به **50سال آینده**(
- **راهکار ۲۱-۳ :**طراحی و استقرار نظام جامع **هدایت تحصیلی و استعدادیابی** برای هدایت دانش‌آموزان به سوی رشته‌ها و حرف متناسب با استعدادها و نیاز کشور
- **راهکار ۲۱-٤ :**استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی مبتنی بر مبانی اسلامی، با افزایش نقش معلمان و به‌کارگیری مشاوران متخصص در پایه‌های تحصیلی
- **راهکار ۲۱-٥ :**ساماندهی ساعات کار مربیان برای **تمام‌وقت کردن** آن‌ها در مدارس (شامل ساعات تدریس و سایر فعالیت‌های تربیتی)
- **راهکار ۲۱-٦ :**تحول در ساختار و مدیریت زمان آموزش (تعیین ساعات و روزهای آموزشی هفته)
- **راهکار ۲۱-۷ :**اولویت‌بخشی به رویکرد مدیریت مجتمع آموزشی-تربیتی برای مدیریت یکپارچه
- **راهکار ۲۱-۸ :**استقرار و استفاده از **نظام «دوری »**در ساماندهی معلمان در **سه پایه اول ابتدایی**
- **راهکار ۲۱-۹ :**حاکمیت **برنامه‌محوری** به جای **کتاب‌محوری** و تولید بسته آموزشی با رعایت معلم‌محوری
- **راهکار ۲۱-۱۰ :**بازطراحی و ساماندهی تقویم سال تحصیلی با رعایت انعطاف، توجه به شرایط اقلیمی و بهینه‌سازی تعطیلات

هدف عملیاتی ۲۲: ارتقا و بهبود مستمر کیفیت نظام کارشناسی، مدیریت و راهبری آموزشی (مرتبط با ۷، ۲، ٤)

6راهکار شامل:

- **راهکار ۲۲-۱ :**نهادینه کردن برنامه‌محوری در سطوح مختلف مدیریت
- **راهکار ۲۲-۲ :**ایجاد سازوکارهای تربیت و نگهداشت مدیران آموزشی و افزایش ثبات مدیریت
- **راهکار ۲۲-۳ :**طراحی و اجرای الگوی بالندگی شغلی-حرفه‌ای برای منابع انسانی
- **راهکار ۲۲-٤ :**انجام مطالعات راهبردی آینده‌نگر در آموزش و پرورش

madresefile.com

- **راهکار ۲۲-۵ :**اصلاح ساختار اجرایی و کاهش تعداد واحدهای اداری متناسب با مدیریت کارآمد
- **راهکار ۲۲-٦ :**گزینش مدیران بر اساس شایسته‌سالاری و پیشگامی در ارزش‌های الهی، انسانی و معیارهای علمی و کارآمدی

هدف عملیاتی ۲۳: توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری، نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی (مرتبط با ۸، ۲، ۷)

4راهکار شامل:

- **راهکار ۲۳-۱ :**استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود برای گسترش فرهنگ تفکر و پژوهش بین مدیران، مربیان و دانش‌آموزان، و تربیت پژوهشگر و حمایت از پژوهشگران فعال
- **راهکار ۲۳-۲ :**تدوین نظام جامع حمایت از پژوهشگران آموزش و پرورش
- **راهکار ۲۳-۳ :**حمایت مادی و معنوی از طرح‌ها و نوآوری‌های تربیتی بومی و ایجاد بانک اطلاعاتی
- **راهکار ۲۳-٤ :**حمایت مادی و معنوی از کرسی‌های نظریه‌پردازی در علوم تربیتی با همکاری حوزه‌های علمیه و دانشگاه‌ها

فصل هشتم: چارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین

این فصل پایانی، نحوه اجرا، نظارت و به‌روزرسانی سند را در سه بخش تعیین می‌کند:

بخش اول: سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی در سطح کلان

سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کلان و نیز ارزیابی و نظارت راهبردی بر فرایند تحول بنیادین، بر پایه این سند، **بر عهده شورای عالی انقلاب فرهنگی** است. این بالاترین نهاد نظارتی بر اجرای کل سند به شمار می‌رود.

بخش دوم: برنامه‌ریزی و نظام اجرایی

الف) شورای عالی آموزش و پرورش :با استفاده از همه ظرفیت وزارت آموزش و پرورش و سایر نهادها، مسئولیت موارد زیر را بر عهده دارد:

- بررسی، تصویب و ابلاغ سیاست‌های اجرایی
- طراحی سازوکار تحقق اهداف
- اصلاح ساختارها و فرایندهای مربوط
- به‌روزآوری، ترمیم، هماهنگی و انسجام در سیاست‌ها و برنامه‌ها
- نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحول راهبردی

- ارائه گزارش پیشرفت اجرای سند به‌صورت **سالانه** به شورای عالی انقلاب فرهنگی

ب) وزارت آموزش و پرورش:

- مسئولیت نهادینه‌سازی و اجرای سند ملی آموزش و پرورش (شامل بنیان‌های نظری و سند تحول راهبردی) را بر عهده دارد
- باید **حداکثر ظرف یک سال** پس از تصویب این سند، برنامه‌های خود (به‌ویژه برنامه‌های زیرنظام‌های اصلی) را به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند
- موظف است با تربیت، به‌کارگیری و سازماندهی نیروهای توانمند، تأمین امکانات و منابع، تدوین برنامه‌های اجرایی کوتاه‌مدت و میان‌مدت در سطح ملی و استانی، اصلاح قوانین و مقررات، و جلب مشارکت سایر دستگاه‌ها، اقدامات لازم برای تحقق مفاد سند را معمول دارد

ج) سایر دستگاه‌ها و نهادها (به‌ویژه رسانه ملی :(موظفند همکاری لازم با نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی را برای تحقق اهداف تحول بنیادین داشته باشند. گزارش نحوه و میزان همکاری این دستگاه‌ها به‌صورت **سالانه** توسط وزیر آموزش و پرورش به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می‌شود.

بخش سوم: نحوه ترمیم و بروزرسانی سند

فرایند ترمیم سند تحول بنیادین در **بازه‌های زمانی پنج‌ساله** از تاریخ تصویب آن صورت می‌گیرد و باید مطابق با بنیان‌های نظری سند ملی باشد، یعنی:

1. فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران
2. فلسفه تعلیم و تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران
3. رهنامه نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران

مسیر اجرایی ترمیم: ابتدا **تصویب شورای عالی آموزش و پرورش** و سپس **تصویب نهایی شورای عالی انقلاب فرهنگی.**

عبارت پایانی سند

سند، مشتمل بر **8فصل**، در ۱۵ جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید و از تاریخ ابلاغ **لازم‌الاجرا** است. کلیه مصوبات و سیاست‌های قبلی در موارد مغایرت با این سند **منسوخ و بلااثر** هستند و در سایر موارد باید بر اساس آن مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرند.

madresefile.com